

HELSETILSYNET
tilsyn med sosial og helse

Mottatt HV RHF

3 SEPT 2007

KOD

Adressater i henhold til vedlagte liste

DERES REF: / YOUR REF:

VÅR REF: / OUR REF:
2007/527 II MN

DATO: / DATE:
28. august 2007

Tjenestetilbudet til mennesker med psykiske lidelser - Rapport fra Statens helsetilsyn

Det vises til Helsetilsynets statusrapport til Helse- og omsorgsministeren i mars 2005. Blant planlagte aktiviteter, blir det der omtalt at Helsetilsynet som ledd i vår pågående områdeovervåking av psykisk helsefeltet, vil følge opp videre hva ulike interne og eksterne kilder gir av kunnskap om tjenester til personer med psykiske lidelser.

Statens helsetilsyn vil med vedlagte rapport formidle nyere tilsynserfaringer om tjenestetilbudet til mennesker med psykiske lidelser. Rapporten er i hovedsak basert på erfaringer og funn fra tilsyn i 2005 og 2006, og på samtaler gjennomført i 2006 med et utvalg Helsetilsyn i fylket og fylkesmenn. I rapporten identifiseres noen av de utfordringer spesialisthelsetjenesten og kommunene står overfor, og områder der det etter vårt syn bør settes inn ytterligere ressurser og styrket kompetanse for å bedre tilbudet.

En hovedutfordring er at grupper med de aller største tjenestebehovene, ikke får tjenester i tilstrekkelig omfang, eller tjenester som er tilpasset behovene. Dette kan gjelde personer med samtidig psykisk sykdom og rusmiddelavhengighet eller psykisk utviklingshemming, og personer som i tillegg har atferdsproblemer. Til tross for betydelig ressursinnsats over flere år, strever mange kommuner og virksomheter i spesialisthelsetjenesten med å rekruttere og beholde personell, og med å organisere og yte et faglig forsvarlig tilbud til en svært ulikeartet gruppe tjenestemottakere. Konsekvensene er redusert tilgjengelighet til tjenester for enkelte grupper, og lite målrettet arbeid. Helsetilsynet mener det bør vurderes om Opptrappingsplanens virkemidler for å sikre nødvendig kompetanse i alle ledd har tilstrekkelig effekt, og stiller spørsmål om det er behov for mer tydelig kommunisering av faglige krav til tjenestene.

De regionale helseforetakene har et overordnet styringsansvar, og skal sørge for tjenester som kan imøtekomme de behovene brukerne faktisk har. Det er flere ulike grupper som trolig ikke får forsvarlige tilbud fra spesialisthelsetjenesten i et tilstrekkelig omfang, som for eksempel eldre mennesker med psykiske lidelser, innvandrere og flyktninger, personer med dobbeldiagnoser og grupper av barn og unge. I lys av våre funn, mener Helsetilsynet derfor at de regionale helseforetakene bør gjennomgå det samlede tjenestetilbudet, med tanke på om behovene til de ulike gruppene er ivaretatt. I dette ligger også en vurdering av om de samlede ressursene blir brukt på en riktig måte.

Både gjennom tilsyn med virksomheter og gjennom enkeltsaker erfarer tilsynsmyndigheten at det ofte svikter i samhandlingen mellom nivåer og enheter; utskrevne pasienter blir ikke forsvarlig tatt imot eller fulgt opp, det er mange steder lang ventetid på behandling, tiltak fra ulike instanser i kommunene er ikke godt nok koordinert osv. Det pålegger alle ansvarlige aktører et stort ansvar for å bedre denne situasjonen, men det vil antakelig også være nødvendig med en særlig oppfølging av inngåtte samarbeidsavtaler mellom kommuner og helseforetak, jf St.prp. nr. 1 (2004-2005) og sentrale styringssignaler til de regionale helseforetakene og kommunene. Det vises også til Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet, inngått mellom Helse- og omsorgsdepartementet og KS 21. juni 2007.

Tilsynsmyndigheten er bekymret for at den overordnede styringen mange steder synes å være svak. Det er videre dårlig kompetanse om regelverket, og liten forståelse for regelverkets betydning for å sikre forsvarlig behandling og ivaretagelse av grunnleggende rettssikkerhet.

Det er dokumentert at det er et større antall personer med psykiske lidelser som er bostedsløse. Helsetilsynet er bekymret for at de risikerer å gå glipp av de tjenestene de har behov for fordi de ikke har bolig. Bestemmelsen i sosialtjenesteloven § 3-4 som forplikter kommunene til å medvirke til å skaffe bolig til personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, faller utenfor de områder Fylkesmannen har hjemmel til å føre tilsyn med. Bestemmelsen er heller ikke en rettighetsbestemmelse. Dette temaet kunne derfor ikke inngå i det landsomfattende tilsynet med kommunale sosial- og helsetjenester som blir gjennomført i 2007. Vi anbefaler de berørte departementer å vurdere å styrke reguleringen av kommunenes plikt til å skaffe bolig.

Statens helsetilsyn har planlagt ulike tilsynsaktiviteter rettet mot tjenester til personer med psykiske lidelser i 2008. Disse omfatter foruten et landsomfattende tilsyn med spesialisthelsetjenester til voksne med psykiske lidelser, tilsynsaktiviteter rettet mot korridorpasienter i psykiatriske akuttposter / korttidsavdelinger og oppsummering av erfaringer fra klagesaker innen psykisk helsevern. Det er også i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet planlagt landsomfattende tilsyn med kommunale barnevern og sosial- og helsetjenester. I tillegg vil vi vurdere å innhente særskilt kunnskap, blant annet om tilbudet til barn i barnevernet som også mottar tilbud fra

barne- og ungdomspsykiatrien. Arbeidet med en kunnskapsoversikt over helsetjenestetilbudet til psykisk utviklingshemmede og autister som ble startet i 2007 vil bli videreført i 2008.

Med hilsen

Lars Hanssen.
Lars E Hanssen

Marianne Noodt
Marianne Noodt
seniorrådgiver

Kopi til:
Helse- og omsorgsdepartementet

Saksbehandler: Marianne Noodt, tlf. 21 52 99 78

DISTRIBUSJONSLISTE

Helsetilsynet i fylkene
Fylkesmennene
Stortingets helse- og omsorgskomiteé
Stortingets arbeids- og sosialkomité
Helse- og omsorgsdepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Barne- og likestillingsdepartementet
Riksrevisjonen
Sosial- og helsedirektoratet
Nasjonalt folkehelseinstitutt
Statens legemiddelverk
Statens strålevern
Mattilsynet
Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
KS
De regionale helseforetak
Psykologforeningen
Den norske Lægeforeningen
Norsk sykepleierforbund
Fellesorganisasjonen (FO)
Fagforbundet
Sundhedsstyrelsen, Danmark
Socialstyrelsen, Sverige
STAKES, Finland
Landlæknir, Island
Landslæknin, Færøyene
Ålands landskapsstyrelse
Embedslægeinstitutionen i Grønland
Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana
Landets helseforetak
Distriktpsikiatriske sentra
Landets pasientombud
Landets kommuner, inklusive bydeler i Oslo
Interesseorganisasjoner
Universiteter
Høgskoler